

Η Ορθόδοξη Εκκλησία και το Τριαδικό Δόγμα

Ορθοδοξία / Αιρέσεις

Γεωργία Μουλοπούλου, πτυχιούχος στον Ελληνικό Πολιτισμό – μάστερ Θεολογίας

Ο Θεός κατά την Ορθόδοξη διδασκαλία είναι Ένας και, συγχρόνως, Τριαδικός, διότι, «ει γάρ και ταις ιδιότησι διαιρείται, αλλά τη αξία και τη ουσία συνάπτεται» [277]. Υπογράμμισε ότι ο Θεός είναι Ένας και τα Πρόσωπά Του είναι ομοδύναμα, ομοούσια και ισότιμα μεταξύ Τους. Ενώ, λοιπόν, η Θεότητα διακρίνεται σε υποστάσεις, δεν παύει να είναι ένας Θεός, αφού οι υποστάσεις είναι ενωμένες ως προς την ουσία και έχουν την ίδια «αξία», δηλαδή ένας Θεός με τρία ομοούσια και αίδια Πρόσωπα [278].

Ο Άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός τονίζει: «Άπειρον το Θείον και ακατάληπτον και τούτο μόνον καταληπτόν η απειρία και η ακαταληψία» [279] (Είναι άπειρος και ακατάληπτος ο Θεός και εκείνο που καταλαβαίνουμε εμείς είναι ότι είναι άπειρος και ακατάληπτος). Ο Χριστός στη Σαμαρείτισσα λέει ότι ο Θεός είναι «πνεύμα και τους προσκυνώντας αυτόν εν πνεύματι και αληθεία δει προσκυνείν» [280] (δηλαδή, ο Θεός είναι Πνεύμα και αυτοί που τον λατρεύουν πρέπει να τον λατρεύουν με τη δύναμη του Πνεύματος, που φανερώνει την αλήθεια) [281].

Σύμφωνα με τη χριστιανική πίστη ο Θεός είναι ο ΩΝ, ο υπάρχων, ο Κύριος και δημιουργός όλων των νοερών και υλικών δημιουργημάτων που φανερώθηκε στον κόσμο με τρεις υποστάσεις: Πατέρας, Υιός και Άγιο Πνεύμα. Και τα τρία Πρόσωπα μαζί φανερώνονται για πρώτη φορά κατά τη Βάπτιση του Ιησού στον Ιορδάνη ποταμό [282].

Ἡ ἈΓΙΑ ΤΡΙΑΣ

Ο Τριαδικός Θεός είναι μονάδα, γιατί ένα είναι το αίτιο, μία η ουσία και μία η ενέργεια, και είναι τριαδικός κατά τις υποστάσεις, γιατί υπάρχει η ετερότητα των υποστάσεων. Ο Πατέρας είναι αγέννητος, ο Υιός γεννητός και το Πνεύμα εκπορευτό. Στην Ορθόδοξη Θεολογία, όταν αναφέρεται ο Πατέρας ως «αίτιο»,

αυτό σημαίνει ότι είναι το «μοναδικό αίτιο της προέλευσης και της ύπαρξης των υποστάσεων του Υιού και του Αγίου Πνεύματος». Κατά συνέπεια, μόνο ο Πατέρας είναι άναρχος, έχοντας απολύτως στον εαυτό Του την αρχή της υπάρξεώς Του, ενώ τα άλλα θεία Πρόσωπα προέρχονται αϊδίως απ' Αυτόν και λαμβάνουν το «είναι» τους και την «υπόστασή τους».

Ο Ιησούς Χριστός το δεύτερο Πρόσωπο της Αγίας Τριάδος, είναι ο Υιός ο αγαπητός, ο μονογενής, που γεννιέται από τον Πατέρα, χωρίς μητέρα, αχρόνως [283] και εν χρόνω από την Υπεραγία Θεοτόκο με τη χάρη του Αγίου Πνεύματος, στη Βηθλεέμ της Ιουδαίας. Είναι τέλειος Θεός και τέλειος άνθρωπος, δηλαδή Θεάνθρωπος [284]. Με το μυστήριο της Σαρκώσεως, της Σταυρώσεως και της Αναστάσεώς Του, ελευθερώνει τον άνθρωπο από τα δεσμά του θανάτου και τον λυτρώνει από τον Διάβολο και την αμαρτία. Με την Ανάληψή Του, ανεβάζει την ανθρώπινη φύση στον Πατέρα και την τοποθετεί εκεί όπου ήταν το πρότερον, στην κατάσταση πριν από την πτώση των Πρωτοπλάστων [285]. Ο Υιός και Λόγος του Θεού ήταν συνδημιουργός του κόσμου, άορατου και ορατού [286] . Είναι ομοδύναμος και ομοούσιος με τον Πατέρα και το Άγιο Πνεύμα [287] .

Το Άγιο Πνεύμα είναι το τρίτο Πρόσωπο της Αγίας Τριάδος, που τώρα εργάζεται στη Εκκλησία και τελειώνει -καθαγιάζει- τα μυστήρια. Το Άγιο Πνεύμα έχει προσωπική ύπαρξη, είναι ο άλλος Παράκλητος [288] σε σχέση με τον Λόγο του Θεού [289], που έχει επίσης προσωπική ύπαρξη και δεν είναι απρόσωπη δύναμη ή σοφία [290]. Στην Αγία Γραφή διακρίνεται κατηγορηματικά το Άγιο Πνεύμα από τη δύναμη του Θεού [291]. Άλλο, λοιπόν, Πνεύμα Άγιον και άλλο δύναμη Θεού [292].

Η γέννηση του Υιού όσο και η εκπόρευση του Πνεύματος δεν έχουν καμία σχέση με «μερισμό», «απορροή» και «αποτομή», διότι η θεία φύση είναι εντελώς ανεπίδεκτη σε αυτά ως ασώματα [293]. Απλώς, γίνεται σαφές ότι ο Υιός και το Πνεύμα το Άγιο είναι αιτιατά της αναιτίου αρχής του Πατρός [294]. Οφείλουμε, λοιπόν, να έχουμε κατά νου ότι ο Θεός «αμέριστός εστιν την ουσίαν» [295], χωρίς αυτό να στερεί τη γεννητική και την εκπορευτική δύναμη στον Θεό Πατέρα.

Επομένως, ένας είναι ο Θεός ο Πατήρ, ένας ο Ιησούς Χριστός και ένα το Άγιο Πνεύμα· «μία μεν θεότητος φύσις, εν υποστάσεσι δε προσκυνείται τρισίν» [296]. Ένας Θεός υπάρχει [297] με τρία πρόσωπα [298]. Ο Πατήρ διανέμει τα αγαθά στους ανθρώπους μέσω του Υιού με τη χάρη του Αγίου Πνεύματος [299]. Ο Κύριλλος Αλεξανδρείας τονίζει την ισότητα των τριών θείων Προσώπων, παρατηρώντας ότι, όταν ο Χριστός έλεγε «ο εάν αιτήσητε εν τω ονόματί μου, ποιήσω» [300] και «ό,τι εάν αιτήσετε τον Πατέρα εν τω ονόματί μου, δώσει υμίν» [301], δεν εννοούσε ότι είναι ανώτερος από τα άλλα δύο πρόσωπα ούτε ότι

υπάρχουν δύο Θεοί, ο Πατήρ και ο Υιός. Απλώς, τα αιτήματα των προσευχών απευθύνονται στο όνομα του Υιού, γιατί ο θείος Λόγος ενανθρωπίστηκε και αποτελεί τη γέφυρα επανασυνδέσεως του Θεού με τον άνθρωπο. Μέσω του ενσαρκωμένου Λόγου ο Τριαδικός Θεός αποκαλύφθηκε στον άνθρωπο [302].

Εν κατακλείδι, η Αγία Τριάδα αποτελεί για τον Χριστιανισμό την αρχετυπική κοινότητα μεταξύ προσώπων, στην οποία η αγάπη είναι όχι απλώς στοιχείο, αλλά το ίδιο το αίτιο της ύπαρξής της, πλην του Πατρός, ο Οποίος δεν έχει αρχή και αιτία. Σύμφωνα με τους Πατέρες της Εκκλησίας, τα τρία Πρόσωπα έχουν μία βούληση και μία ενέργεια. Ο Πατέρας, στην «οικονομική Τριάδα» μπορεί να φαίνεται ότι μονομερώς «στέλνει» τον Υιό για να πραγματώσει ένα έργο. Όμως, ο Υιός δεν εκτελεί εντολές τη στιγμή εκείνη ως υποδεέστερος, αλλά, θα λέγαμε, «στέλνεται αυτεξούσια». Τη στιγμή δηλαδή που ο Πατέρας έχει τη βούληση να «στείλει» τον Υιό, αυτή η βούληση δεν είναι μόνο δική Του, αλλά είναι άχρονα και αίδια, ενιαία βούληση και των τριών Προσώπων. Έτσι, η αίδια ισότητα παραμένει και στο πλαίσιο της Θείας Οικονομίας [303].

[Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ](#)

Παραπομπές:

277. Ισιδώρου Πηλουσιώτη, Επιστ. ΙΙΙ, ΡΜΘ΄ - Ευτονίω Διακόνω, ΡΓ 78, 841Β. Βλ. Ε. Αρτέμη, Η περί του Τριαδικού Θεού διδασκαλία Ισιδώρου του Πηλουσιώτη και η σχέση της με τη διδασκαλία του Κυρίλλου Αλεξανδρείας, (Αθήνα 2012), σ. 126.

278. Ε. Artemi, «The knowledge of the Triune God according to Isidore of Pelusium», Vox Patrum 34 (2014), t. 61, (327-342), p. 338.

279. Ιωάννου Δαμασκηνού, Έκδοσις ακριβής της ορθοδόξου πίστεως 1, 4, ΡΓ 94, 800Β. Πρβλ. Ε. Αρτέμη, Όροι διαμόρφωσης της Γνωσιολογίας στον βυζαντινό Γεώργιο Παχυμέρη στην παράφρασή του στην πραγματεία «Περί Μυστικής Θεολογίας του Διονυσίου Αρεοπαγίτου», μεταδιδακτορική διατριβή, Αθήνα - Πάτρα 2015, σ. 135.

280. Ιω. 4, 24.

281. Ιω. 4, 24. Ε. Αρτέμη, (2012), Όπ.π., σ. 130-131.

282. J. A. McGuckin, The Orthodox Church: An Introduction to its History, Doctrine, and Spiritual Culture, (Oxford: publ. Blackwell, 2008), p. 120-128, 166- 170. Στον Ιορδάνη ποταμό, κατά τη Βάπτιση του Χριστού, ο Πατήρ μαρτυρεί τη Θεότητα του Υιού με το να τον ονομάζει Υιόν Του αγαπητόν· ο Υιός βαπτίζεται στο νερό του ποταμού και φωτίζει ολόκληρο τον κόσμο απαλλάσσοντάς τον από την κυριαρχία του Σατανά. Και το

Πνεύμα το Άγιο κατέρχεται με μορφή περιστεράς, για να βεβαιώσει τη μαρτυρία του Πατρός και να μας χαρίσει το αδιάσειστο θεμέλιο της πίστεώς μας. Ματθ. 3, 13-17. Μάρκ. 1, 9-11. Λουκ. 3, 21-22.

283. Αρτέμη, (2012), Όπ.π., σ. 135 κ.ε.

284. Αρτέμη, (2012), Όπ.π, σ. 137.

285. Όπ.π, σ. 138.

286. Παροιμ. 8, 27. Ψαλμ. 32, 6. Ιω. 1, 3. Εφεσ. 3, 9. Κολ. 1, 16. Εβρ.1, 2. Αποκ. 3, 14. 4, 11

287. Ιω. 5, 19. Ε. Αρτέμη, «Το ομοδύναμο των θείων Προσώπων της Αγίας Τριάδος. Ιδιότητες της θείας φύσεως (Στο έργο του Κυρίλλου Αλεξανδρείας και του Ισιδώρου του Πηλουσιώτη)», στο ηλεκτρονικό περιοδικό «Αντιαιρετικό Εγκόλπιο» <http://www.egolpion.com/93F39E48.el.aspx>, (24 Ιουνίου 2013).

288. Ιω. 14, 16.

289. Α' Ιω. 2, 1.

290. Α' Κορ. 1, 24.

291. Β' Κορ. 6, 4-7.

292. Μιχ. 3, 8. Πράξ. 10, 38. Α' Κορ. 2, 4. Ρωμ. 15, 13. Α' Θεσ. 1, 5.

293. Κυρίλλου Αλεξανδρείας, Περί αγίας τε και ομοουσίου Τριάδος, Δ', SC 237, 5065- 8(=PG 75, 864A). Ε. Αρτέμη, (2012), Όπ.π., σ. 133.

294. Πρβλ. Ν. Ξεξάκη, Ορθόδοξος Δογματική Β. Η Θεολογία του Ομοουσίου, (Αθήνα: εκδ. Έννοια, 2006), σ. 124. υποσ. 24. Ε. Αρτέμη, (2012), Όπ.π., σ. 133.

295. Κυρίλλου Αλεξανδρείας, Θησαυρός, Ι', PG 75, 133C. Ε. Αρτέμη, (2012), Όπ.π., σ. 133.

296. Κυρίλλου Αλεξανδρείας, Β' Προσφωνητικός ταις ευσεβεστάταις βασιλίσσαις, ACO, τ. 1, I, 5, σ. 5524-25 (=PG 76, 1405C). Πρβλ. Του ιδίου, Κατά των Νεστορίου Δυσφημιών, IV, A, ACO, τ. 1, I, 6, σ. 772-3 (=PG 76, 172A): «Μία μὲν γάρ θεότητος φύσις, ὑφέστηκε δέ ἰδικῶς ὁ Πατήρ, καί μέντοι καί ὁ Υἱός ὁμοίως καί τό Πνεῦμα». Όπ.π., II, B, ACO, τ. 1, I, 6, σ. 3230-31 (=PG 76, 60B): «Πατέρα παντοκράτορα, πάντων ὀρατῶν τε καί ἀοράτων ποιητήν· καί εἰς ἓνα Κύριον Ἰησοῦν τόν Χριστόν· καί εἰς τό Πνεῦμα τό ἅγιον».

297. Του ιδίου, Περί της εν πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, ΣΤ', Ζ', PG 68, 413A, 521B. Πρβλ. Εξ. 20,3. Συναφώς βλ. Κυρίλλου Αλεξανδρείας, Εἰς Ησαΐαν, IV, Α', PG 70, 873A. Του ιδίου, Κατά των Νεστορίου Δυσφημιών, IV, Δ', ACO, τ. 1, I, 6, σ. 772-3 (=PG 76, 172A). Συναφώς του ιδίου, Εἰς τούς Ψαλμούς, ΞΒ', PG 69, 1124D.

298. Του ιδίου, Περί αγίας τε και ομοουσίου Τριάδος, Β', SC 231, 42228-37 (=PG 75, 721CD): «καί τήν θείαν μὲν τίς εἰ κατονομάσαι φύσιν, ὀλόκληρον

ἡμῖν ὡς ἐν ἐνὶ τῷ σημαινομένῳ παρέδειξεν εὐθύς τὴν ἁγίαν Τριάδα, τὴν ἐν μίᾳ θεότητι νοουμένην, πλήν οὕπω διεσταλμένως τὸ ἐνὸς πρόσωπον ἰδικῶς. Πατέρα δέ καὶ Υἱὸν καὶ Πνεῦμα ἅγιον λέγων, οὐκ ἀφ' ὧν ἐστὶν ἀδιακρίτως ἢ πᾶσα τῆς θεότητος φύσις ποιεῖται τὴν δήλωσιν, ἀλλ' ἐξ ὧν τὸ τῆς ἁγίας Τριάδος διαγινώσκεται ταυτὸν εἰς οὐσίαν ἐν ὑποστάσεσιν ἰδικαῖς, ἐκάστῳ τῶν νοουμένων ἀποκρίνοντος τοῦ λόγου τὸ αὐτῷ προσῆκον ὄνομα, καὶ ἐν ἰδικαῖς τιθέντος ὑποστάσεσι τὰ οὐσιωδῶς ἠνωμένα». Ὅπ.π., Ε', SC 237, 57422-25 (=PG 75, 980B). Συναφῶς βλ. του ἰδίου, Β' Προσφωνητικός ταις ευσεβεστάταις βασιλίσσαις, ACO, τ. 1, I, 5, σ. 275-6 (=PG 76, 1340A). Πρβλ. Α' Κορ. 8,5.

299. Κυρίλλου Αλεξανδρείας, Α' Προσφωνητικός ταις ευσεβεστάταις βασιλίσσαις, ACO, τ. 1, I, 5, σ. 9034-35 (=PG 76, 1272A).

300. Πρβλ. Ὅπ.π., ACO, τ. 1, I, 5, σ. 9027-28 (=PG 76, 1269D). Πρβλ. Ἰω. 14,13.

301. Κυρίλλου, Α' Προσφωνητικός ταις ευσεβεστάταις βασιλίσσαις, ACO, τ. 1, I, 5, σ. 9030-31 (=PG 76, 1269D). Πρβλ. Α' Κορ. 8, 6.

302. Κυρίλλου, Α' Προσφωνητικός ταις ευσεβεστάταις βασιλίσσαις, ACO, τ. 1, I, 5, σ. 9030-36 (=PG 76, 1269D, 1272A). Ε. Αρτέμη, (2012), Ὅπ.π., σ. 137 κ.ε.

303. Στην «οικονομική Τριάδα» οι ενέργειες του Τριαδικού Θεού, διά μέσου της κοινῆς βούλησης των προσώπων, είναι κοινές, ενώ υπάρχει η ιδιαιτερότητα των έργων του κάθε προσώπου. Ο Πατέρας είναι πάντοτε, και στην πραγμάτωση της δημιουργικής και απολυτρωτικής ενέργειας, η αρχική αιτία, ο Υἱός πραγματοποιεί το έργο της φανέρωσης, της άσαρκης και της ένσαρκης παρουσίας του στη φύση και την ιστορία για τη σωτηρία του ανθρώπου, και το Άγιο Πνεύμα διενεργεί την τελείωση του δημιουργικού και απολυτρωτικού έργου.

<http://bit.ly/2IDxiQc>